

UCHWAŁA NR L/356/2023
RADY GMINY SITNO
z dnia 30 stycznia 2023 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Sitno
na lata 2023-2025**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40), art. 176 pkt 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.), Rada Gminy Sitno uchwala co następuje:

§1

Przyjmuje się do realizacji Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Sitno na lata 2023-2025 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Sitno.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2023 r.

Przewodniczący Rady Gminy

Władysław Wydmański

UZASADNIENIE

Zadaniem własnym gminy, określonym w art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest opracowanie i realizacja gminnego programu wspierania rodziny.

Niniejszy program jest kontynuacją programów wspierania rodziny realizowanych w gminie Sitno w latach poprzednich.

Zadaniem programu wspierania rodziny jest zapobieganie dysfunkcji rodziny poprzez tworzenie systemu wspomagającego rodzinę, dzieci i młodzież w taki sposób aby była w stanie samodzielnie zmierzyć się z własnymi problemami. Pomoc powinna mieć na celu podtrzymanie umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych poprzez wzmocnienie zasobów tkwiących w poszczególnych członkach rodziny, poprawę jakości życia rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, wspieranie rodziców w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz przywrócenie im zdolności do wypełniania tych funkcji opiekuńczo-wychowawczych w sytuacjach, gdzie dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną. Aby skutecznie realizować powyższe zadania konieczne jest zaangażowanie wszystkich instytucji, które wspierają rodzinę. Najważniejszą sprawą jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dla dzieci i młodzieży w taki sposób, aby zapobiegać powielaniu nieprawidłowych wzorców w przyszłości. Pozostawienie rodzin bez fachowego dla nich wsparcia i pomocy specjalistycznej może spowodować wzrost zjawiska ich degradacji i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami. W pierwszej kolejności rodzina powinna mieć możliwość samodzielnego zmiernia się ze swoimi problemami, co pozwala zwiększyć jej szansę na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz stymulować aktywność własną, wyzwalać potencjał i pozwalać na uczenie się nowych umiejętności. Pomoc powinna przede wszystkim być nakierowana na wsparcie dziecka w rodzinie i w środowisku lokalnym przy wykorzystaniu grup samopomocowych, organizacji pozarządowych i innych instytucji działających na rzecz rodziny i dziecka.

W związku z powyższym przyjęcie Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Sitno na lata 2023-2025 jest w pełni uzasadnione.

**Załącznik do UCHWAŁY
NR L/356/2023
RADY GMINY SITNO
z dnia 30 stycznia 2023 r.**

GMINNY

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY

W GMINIE SITNO

NA LATA 2023 – 2025

Sitno 2023 r.

Spis treści

I. Wprowadzenie	6
II. Podstawa prawna programu	8
III. Zakres Gminnego Programu Wspierania Rodziny.....	9
IV. Diagnoza środowiska lokalnego.....	11
V. Analiza SWOT.....	25
VI. Analiza zasobów w Gminie Sitno.....	28
VII. Adresaci Programu	29
XIII. Realizatorzy Programu.....	29
IX. Cele programu, zadania i wskaźniki ich realizacji.....	30
X. Przewidywane efekty Programu	34
XI. Źródła finansowania	35
XII. Monitoring i ewaluacja Programu.	35
XIII. Podsumowanie	36

I. Wprowadzenie

Wychowanie dziecka to ogromne wyzwanie dla rodziców. W tym procesie dobre intencje i silne uczucia to za mało w przygotowaniu dziecka do dorosłości. W literaturze można spotkać znaną myśl Eichelbergera nawiązującą do problemu, jaki często towarzyszy każdemu rodzicowi: *„Rodzice są jak ogrodnicy, którzy kupują nasiona. Tyle, że w przypadku dzieci nie ma takich ładnych torebek, gdzie widać, co z każdego nasionka wyrośnie, i instrukcji jak się o to nasionko troszczyć. Wszystko jest wymieszane, wsadza się rękę do worka i bierze, co popadnie. Gdy rodzice zaczynają hodować swoje nasionko, to mogą mieć marzenie, by wyrósł z niego dąb. Ale może się okazać, że zasadzili bratek. I wtedy rodzic, który się uprze przy dębie, będzie próbował z bratka zrobić dąb. A w rezultacie nie będzie ani dębu, ani bratka. Wyhoduje jakąś hybrydę, coś bardzo nieszczęśliwego. I skrzywdzi to nasienie. Mądry rodzic w takiej sytuacji dowie się jak hodować bratki, i robi wszystko, by jego bratek był jak najbardziej udany”¹.*

Rodzina jest podstawową komórką życia społecznego, jak również naturalnym środowiskiem rozwoju człowieka. W rodzinie realizowane są określone zasady, które pozwalają budować prawidłowe relacje społeczne. Rodzina funkcjonująca prawidłowo daje jej członkom poczucie bezpieczeństwa, wzmacnia ich rozwój osobisty, a jako pierwsze i podstawowe środowisko wychowawcze bezpośrednio oddziałuje na osobowość dziecka, przekazując mu swój system wartości, tradycje, poglądy. Rodzina ma kluczowe znaczenie dla życia i prawidłowego rozwoju dziecka. Charakterystyka współczesnej rodziny wskazuje, że jest to dyskurs złożony, wielowątkowy i dynamiczny. Nie można zatem przejść obok czy pozostać obojętnym wobec zagrożeń, które stają przed rodziną i jednocześnie nie można zignorować prób adaptowania się rodziny do otaczającego ją świata². Wiele osób w momencie, gdy dowiaduje się, że zostanie rodzicem, zadaje sobie zasadnicze pytanie związane z przygotowaniem do roli ojca czy matki, jak sobie poradzić z nowym wyzwaniem. Niepewność u rodziców jest uzasadniona, gdyż najważniejszą rolę, jaką społecznie większość z osób pełni, a więc rolę matki, ojca, babci, dziadka, jest wypełniana w dużej mierze po omacku. Świat człowieka to nie tylko świat materialny, ale też psychiczny i duchowy. Czasem z różnych powodów dzieje się tak, że dzieci są włączane w podsystem rodziców. Dziecko opuszcza swój dziecięcy czy nastoletni świat i zaczyna zajmować się “dorosłymi” sprawami. Zaznaczyć

¹ Ziółkowski P., Pedagogizacja rodziców - potrzeby i uwarunkowania, WSG, Bydgoszcz 2016.

² Błasiak A., Między (nie)obecnością a zaangażowaniem. Rodzicielstwo rekonstruowane w ponowoczesności, Akademia Ignatianum, Kraków 2019.

należy, że nie jest to działanie intencjonalne i zaplanowane po żadnej ze stron. Nie jest tak, że rodzice celowo postanawiają oddać swoje sprawy w ręce swoich pociech, bo uważają, że to jest dobre rozwiązanie. Proces wprowadzania dziecka do świata rodziców dzieje się w nieświadomej przestrzeni rodziny i bierze w nim udział każda ze stron, zarówno matka, jak i ojciec, chociażby poprzez wycofanie się, rezygnowanie czy nieobecność. Dziecko funkcjonując w rodzinie, odczuwa i doświadcza siebie, tym samym odkrywając tożsamy psychoduchową odrębność. W okresie dzieciństwa i młodości formuje ono własną osobowość. Jednocześnie dojrzewa jego człowieczeństwo. Dzieci nie powinny mieć zmartwień – kłopoty przejmują dorośli. Okres dzieciństwa, w którym w naturalnym procesie uspołeczniania poznaje się wymagania otoczenia, w silnym stopniu kształtuje zręby osobowości podstawowej³. Szereg czynników związanych z indywidualnymi trudnościami każdego z rodziców, jak i często dysharmonia w relacji małżeńskiej wpływają na to, że dziecko zaczyna funkcjonować, jako partner rodziców. Młody człowiek zostaje wyposażony we władzę tyle, że jest to dla niego zbyt trudne, aby tę władzę sprawować. Nie jest to również korzystne z punktu widzenia jego rozwoju⁴.

Budowanie dobrych relacji i więzi rodzinnych ma wpływ na ochronę dzieci i młodzieży przed podejmowaniem ryzykownych zachowań. W przypadku wystąpienia jakiegokolwiek dysfunkcjonalności rodziny państwo ma obowiązek zapewnić dziecku specjalną ochronę i pomoc w przezwyciężaniu zaistniałej sytuacji.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła nowe rozwiązania w dziedzinie wsparcia dziecka i rodziny. Nowy podział zadań dla samorządów wskazuje nowe idee w realizacji: tam gdzie pojawiają się problemy w rodzinie i konieczność podjęcia oddziaływań wspieramy rodzinę. Gdy wyczerpane zostaną wszelkie instrumenty wsparcia lub z jakiegokolwiek powodu dalsze wsparcie nie jest możliwe korzystamy z systemu pieczy zastępczej.

³Błasiak A., Dziecko i jego wartości we współczesnym świecie, W: Dybowska E., Błasiak A., W trosce o dobro współczesnego dziecka, Wybrane zagadnienia, Akademia Ignatianum, WAM, Kraków, 2014.

⁴<https://sprwawer.pl/czytelnia/dziecko-w-roli-rodzica-konsekwencje-dla-systemu-rodzinnego/>

II. Podstawa prawna programu

Rodzina i dziecko są chronione zarówno w ustawodawstwie polskim, jak i międzynarodowym. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18 stanowi, że małżeństwo, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Kolejne artykuły Konstytucji konkretyzują to stwierdzenie, odnosząc je do różnych aspektów życia rodzinnego. Ponadto podstawę prawną do opracowania i wdrażania programu stanowi zapis art. 176 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.). Program uwzględnia całokształt zadań określonych ustawą dla gminy i jest odpowiedzią na problemy społeczne pojawiające się w obszarze funkcjonowania rodzin wychowujących dzieci do 18 roku życia. Zakres wspierania rodziny określony w programie identyfikuje się głównie w obszarze profilaktyki na rzecz promowania oraz wzmocnienia funkcji rodziny, jaką pełni w społeczeństwie.

Program w swojej treści nawiązuje do Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025, którego celem jest wsparcie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz szeroko pojęta profilaktyka na rzecz rodziny. Niniejszy program stanowi jedno z wielu narzędzi wdrażania celów strategicznych określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sitno na lata 2016-2023.

Innymi regulacjami prawnymi związanymi z problematyką rodziny są kodeksy: rodzinny i opiekuńczy, karny, cywilny, pracy oraz ratyfikowane przez Polskę akty międzynarodowe takie jak Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Europejska Karta Społeczna, Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych. Zapisy Programu spójne są z aktami ustawodawstwa krajowego jak i lokalnego, takimi jak:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.);
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2020 r. poz. 1329);
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz.U. z 2019 r. poz. 2407 ze zm.);

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2021 r. poz. 1119 ze zm.);
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. 2020 r. poz. 1359);
- Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025, przyjęty uchwałą Nr XXIII/383/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 19 lutego 2021 r.;
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sitno na lata 2016-2023 przyjętej Uchwałą Nr XVIII/100/2015 z dnia 30 grudnia;
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałaniu Narkomanii na 2023 rok; Uchwała Rady Gminy w Sitnie Nr XLVII.328.2022 z dnia 17 listopada 2022 r.

III. Zakres Gminnego Programu Wspierania Rodziny

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Sitno na lata 2023-2025 jest kontynuacją programu wspierania rodziny realizowanego w latach 2020-2022. Niniejszy Program wskazuje działania ukierunkowane na wspieranie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze jak również działania profilaktyczne i prorodzinne, których celem jest zapobieganie marginalizacji oraz społecznemu wykluczeniu. Ideą w tworzeniu Programu jest przekonanie o niezastąpionej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka, którą należy promować i wzmacniać, zwłaszcza wobec wyzwań współczesnego świata. Jeżeli w rodzinach pojawiające się problemy przewyższają możliwość ich rozwiązania we własnym zakresie, przy wykorzystaniu własnych środków oraz zasobów, pojawia się konieczność wsparcia z zewnątrz. Należy wtedy dołożyć wszelkich starań, aby takie rodziny uzyskały profesjonalną pomoc tak, aby w przyszłości same mogły funkcjonować bez konieczności wsparcia różnych instytucji.

Program został opracowany w oparciu o przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Zadania własne gminy z zakresu

realizacji zadań wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej ujęte zostały w art. 176 przedmiotowej ustawy, t.j.

- 1) Opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) Tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) Tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca
- 4) Z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 5) finansowanie:
 - podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2, ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 6) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 7) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3;
- 8) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2023-2025 jest skierowany do rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze zamieszkałych na terenie Gminy Sitno. Założeniem Programu jest stworzenie podstaw do działań profilaktycznych i osłonowych tak, aby zapobiegać marginalizacji i społecznemu wykluczeniu rodzin. Świadczenie wsparcia dla rodzin potrzebujących pomocy, szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym ma dać poczucie bezpieczeństwa oraz gwarancje wsparcia

instytucjonalnego. Każdy potrzebujący członek takiej rodziny powinien mieć zapewnione wsparcie i mieć oparcie, że może je otrzymać w instytucjach do tego celu powołanych.

Program ten kładzie nacisk na potrzebę wspierania rodzin w zakresie:

- dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności,
- dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci,
- w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.

IV. Diagnoza środowiska lokalnego

• Demografia

Tworzenie optymalnych warunków dla rozwoju rodziny to zadanie nie tylko dla służb pomocy społecznej, ale również wyzwanie dla lokalnego samorządu, instytucji rządowych i organizacji pozarządowych. Zasadnym, zatem było, aby przystępując do opracowania Programu, zapoznać się z sytuacją demograficzno-społeczną gminy. Gmina Sitno położona jest w powiecie zamojskim województwa lubelskiego. Graniczy z następującymi jednostkami samorządu terytorialnego: Gmina Miączyn, Gmina Grabowiec, Gmina Skierbieszów, Gmina Zamość, Gmina Łabunie, Gmina Komarów oraz Miasto Zamość. Powierzchnia gminy Sitno wynosi 111,76 km² a na jej terenie zlokalizowanych jest 21 sołectw.

Dane statystyczne Urzędu Stanu Cywilnego w Sitnie dotyczące sytuacji demograficznej na przestrzeni trzech ostatnich lat przedstawiały się następująco:

Tabela 1. Stan ludności Gminy Sitno w latach: 2020, 2021, 2022

Wyszczególnienie	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022
Mieszkańcy ogółem	6774	6741	6740
w tym:			
Kobiety	3379	3370	3378
Mężczyźni	3395	3371	3362
Dzieci	1343	1371	1363
w tym:			
Dzieci do 5 r.ż.	60	62	53
Dzieci powyżej 5 r.ż. do 18 r.ż.	1283	1309	1310

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ewidencji ludności UG Sitno

Przedstawione dane statystyczne wskazują, że w ostatnich dwóch latach sytuacja demograficzna utrzymuje się na wyrównanym poziomie, zaś rok 2020 był rokiem z wyższą liczbą mieszkańców, gdzie przeważali mężczyźni. W latach 2021-2022 liczba mężczyzn zamieszkujących na terenie gminy Sitno ma tendencje spadkową. W odniesieniu do liczby dzieci zamieszkujących na terenie Gminy Sitno zauważalny wzrost był w roku 2021. Natomiast rok następny przyniósł niewielki spadek urodzonych dzieci.

• **Bezrobocie**

Stan ludności oraz wszelkie zmiany demograficzne w znacznym stopniu determinują sytuację panującą na rynku pracy. Pomimo otwarcia rynków pracy przez wiele państw członkowskich Unii Europejskiej i związanej z tym migracji zarobkowej oraz powstawania nowych miejsc pracy w środowisku lokalnym ważną kwestią społeczną naszej gminy nadal pozostaje bezrobocie.

Poniższa tabela, oparta na materiale Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu, przedstawia dane dotyczące stanu ludności w latach 2020 – 2022 w podziale na ekonomiczne grupy wieku oraz aktualny stan bezrobocia.

Tabela 2 . Bezrobotni zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy w Zamościu

Wyszczególnienie	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022
Bezrobotni - ogółem	271	216	166
W tym:			
Bezrobotne kobiety	144	132	105
Bezrobotni z prawem do zasiłku	32	29	15
Bezrobotni powyżej 50 roku życia	47	45	41
Bezrobotni do 30 roku życia	94	78	55
Bezrobotni do 25 roku życia	44	40	19
Bezrobotni bez pracy do 1 m-ca	23	21	26
Bezrobotni bez pracy od 6 do 12 m-cy	52	17	27
Bezrobotni bez pracy powyżej 24 m-cy	70	65	55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statystyk z PUP Zamość

Z analizy danych zawartych w tabeli 2 można wywnioskować, że na przestrzeni ostatnich dwóch lat liczba bezrobotnych zmniejszyła się, w szczególności rok 2022 przyniósł znaczny spadek osób bezrobotnych. Powyższe dane pokazują, że kobiety stanowią większą grupę osób bezrobotnych aniżeli mężczyźni. Tendencja zniżkowa osób zarejestrowanych jest zauważalna u bezrobotnych z prawem do zasiłku oraz bezrobotnych w określonych przedziałach wiekowych. Natomiast wzrosła liczba bezrobotnych pozostających bez pracy do 1 m-ca i od 6 do 12 m-cy. Liczbę spadkową uzyskali bezrobotni bez pracy powyżej 24 m-cy.

- **Pomoc społeczna**

Zgodnie z ustawą podstawowym celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadaniem pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Dane o korzystających z pomocy społecznej w gminie na przestrzeni ostatnich trzech lat przedstawia tabela nr 3.

Tabela 3 . Świadczenia z pomocy społecznej

Wyszczególnienie	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych i zleconych			
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	360	237	206
Liczba rodzin objętych pomocą	245	160	123
Liczba osób w rodzinach	646	425	377
Powody przyznania pomocy			
Liczba rodzin którym przyznano pomoc z powodu:			
Ubóstwa	64	54	60
Bezrobocia	74	69	40
Niepełnosprawności	64	60	44
Długotrwałej lub ciężkiej choroby	49	44	36
Potrzeby ochrony macierzyństwa	23	18	23
Bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,	12	14	7
w tym:			
Rodziny niepełne	1	2	1
Rodziny wielodzietne	4	5	3
Alkoholizmu	1	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	3	1
Bezdomności	0	0	0
Przemocy	2	2	0
Sieroctwa	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdanie MPiPS-03R w GOPS Sitno.

Analiza danych zawartych w tabeli, pokazuje jak na przestrzeni lat 2020-2022 zmieniła się liczba osób objętych pomocą. Z powyższych danych wynika, że najczęstszymi powodami przyznania świadczeń były: ubóstwo (uzyskało tendencje zwykłą), niepełnosprawność, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba oraz potrzeba ochrony macierzyństwa. Natomiast z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych czy trudności związanych z przystosowania do życia po opuszczeniu zakładu karnego oraz przemocy i alkoholizmu skorzystała niewielka liczba

osób. Rodziny uwikłane w przemoc czy uzależnienia w ostatnich dwóch nie ubiegały się o pomoc finansową.

Różnorodność powodów przyznania pomocy społecznej jest duża, świadczy to o konieczności kontynuowania kompleksowych działań na rzecz wsparcia dziecka i rodziny. Rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi stanowią znaczną część klientów pomocy społecznej. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z dysfunkcjami takimi jak: uzależnienia, przemoc w rodzinie, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych. Dysfunkcje te wyrażają się głównie niedojrzałością emocjonalną, problemami we współżyciu z ludźmi, trudnościami adaptacyjnymi, niezaradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego, problemami wychowawczymi w środowisku rodzinnym i zawodowym. Istotną rolę odgrywa praca socjalna w połączeniu ze wsparciem finansowym lub rzeczowym. To pracownicy socjalni są pierwszymi osobami, które mają bezpośredni kontakt z rodziną w środowisku. Przeprowadzając wywiady środowiskowe dokonują diagnozy problemów. Według analizy pracowników socjalnych w większości rodzin, w których występuje problem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych przy zapewnieniu wsparcia pracowników socjalnych, asystentów rodziny, wychowawców szkół i kuratorów sądowych rodzina jest w stanie realizować swoje funkcje, co daje szansę na pozostawienie dziecka w rodzinie naturalnej. Zawsze jednak istnieje zagrożenie, iż działania podejmowane przez instytucje okażą się niewystarczające, między innymi z uwagi na brak chęci współpracy rodziny.

Misją pracy pracowników pomocy społecznej jest umożliwienie każdemu potrzebującemu pomocy w rozwoju swojego potencjału i zapobieganie dysfunkcjom poprzez promowanie społecznych zmian w celu skutecznego rozwiązywania problemów.

- **Asystent rodziny**

Asystent rodziny, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej to specjalista, który przydzielany jest rodzinie, gdy ta napotyka trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych. Do zadań asystenta rodziny należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym, o którym mowa w art. 11ust. 1;

- 2) opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej;
- 3) udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego;
- 4) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych;
- 5) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych;
- 6) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi;
- 7) wspieranie aktywności społecznej rodzin;
- 8) motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych;
- 9) udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej;
- 10) motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych;
- 11) udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
- 12) podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;
- 13) prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci;
- 13a) realizacja zadań określonych w ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329);
- 14) prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną;
- 15) dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku, i przekazywanie tej oceny podmiotowi, o którym mowa w art. 17 zatrudnienie i stosunek pracy asystenta rodziny ust. 1;
- 16) monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną;
- 17) sporządzanie, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach;
- 18) współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny;

- 19) współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą, o których mowa w art. 9a zespołu interdyscyplinarny ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249), lub innymi podmiotami, których pomoc przy wykonywaniu zadań uzna za niezbędną.

Współpraca z asystentem odbywa się za zgodą rodziny i przy aktywnym jej udziale lub zgodnie z postanowieniem sądu. Pierwszy kontakt asystenta z rodziną następuje w obecności pracownika socjalnego. Podczas spotkania asystent próbuje dowiedzieć się jak najwięcej o rodzinie, dzieciach, o występujących w rodzinie problemach oraz ich oczekiwaniach. Asystent rodziny wspólnie z rodziną określa sposób wyjścia z trudnej sytuacji życiowej. Ustala mocne strony rodziny oraz rodzaj i kolejność podejmowanych działań. Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę.

Głównym celem asystentury rodzinnej jest podniesienie poziomu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, prowadzenia gospodarstwa domowego, radzenia z sytuacjami dnia codziennego rodziców lub opiekunów dzieci. Efektem powinno być odzyskanie przez osoby przyjmujące pomoc kontroli nad własnym życiem, która pozwoli im być samodzielnym oraz tak wypełniać role rodzica, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i rozwojowi dzieci. Efekt ten jest możliwy do osiągnięcia, przy współudziale rodziny na każdym etapie metodycznego działania: od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy i jego realizację po ocenę końcową, dostosowanie pracy do możliwości i kontekstu życia rodziny oraz poprzez małe kroki. Asystent pracując z rodzinami podejmuje wiele różnorodnych działań. Wśród nich można wyróżnić: pomoc w dotarciu do świadczących pomoc specjalistyczną w formie konsultacji, poradnictwa, mediacji lub terapii, utrzymywanie stałego kontaktu z klientem, towarzyszenie mu w codziennym funkcjonowaniu. Ponadto, udzielanie wsparcia w sytuacjach tego wymagających oraz interweniowania, gdy zagrożone jest życie lub zdrowie konkretnej osoby lub jej rodziny.

Równocześnie asystent rodziny powinien współpracować z wieloma instytucjami zaangażowanymi w sprawy rodzin, w tym z pracownikami socjalnymi, Policją, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu, placówkami oświatowymi czy sądami - poprzez kuratorów zawodowych i społecznych. Zatem aktywność asystenta rodziny można podzielić na dwa obszary zadaniowe:

- 1) bezpośredni kontakt z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w innym miejscu wskazanym przez rodzinę (jej członków);

- 2) szeroko zakrojona współpraca asystenta z osobami i instytucjami zaangażowanymi w sprawy rodziny.

Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2020-2022

Tabela 4 . Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny w latach 2020 - 2022r.

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba dzieci w rodzinie
2020	11	66	38
2021	13	71	41
2022	13	64	42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań rocznych w Gminie Sitno

Dokonując analizy danych w tabeli obserwuje się, iż pomoc w formie wsparcia, jaką jest asystentura dla rodziców, którzy borykają się z trudnościami w aspekcie opiekuńczo-wychowawczym utrzymuje się na przestrzeni lat 2020–2022 na wyrównanym poziomie, co sugeruje świadomą i dobrowolną współpracę rodziców z asystentem rodziny.

- **Pieczy zastępcza**

W przypadkach, gdy rodzina nie radzi sobie ze sprawowaniem funkcji opiekuńczo – wychowawczych wobec dzieci - co może oceniać tylko sąd - zostają one umieszczone w pieczy zastępczej. Rodzice zostają np. trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub prawa te zostają im ograniczone. Celem pieczy zastępczej jest zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych, zapewnienie dziecku przygotowania do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami. Pieczy zastępcza ma przede wszystkim zapewnić pracę z rodziną, mającą na celu umożliwienie powrotu dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w formie rodzinnej oraz w formie instytucjonalnej. Formy rodzinnej pieczy zastępczej - rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna) oraz rodzinny dom dziecka. Formy instytucjonalnej pieczy zastępczej – placówka opiekuńczo-wychowawcza, regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna, interwencyjny ośrodek preadopcyjny.

Podstawą umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej jest prawomocne orzeczenie sądu. W przypadku konieczności, na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka, możliwe jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej na podstawie umowy zawartej między rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny lub miejsce prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno nastąpić po wyczerpaniu wszystkich form pomocy rodzicom dziecka, chyba, że dobro dziecka wymaga zapewnienia mu niezwłocznie pieczy zastępczej. Dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej do czasu zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej.

Objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności. Osoba, która ją osiągnęła w okresie pieczy zastępczej, może przebywać w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo placówce opiekuńczo-wychowawczej za zgodą, odpowiednio, rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka albo dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia, jeżeli się uczy.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby dzieci z terenu Gminy Sitno umieszczonych w pieczy zastępczej.

Tabela 5. Dzieci przebywające w pieczy zastępczej w latach 2020 - 2022

Rok	Liczba dzieci w pieczy zastępczej	Liczba rodzin, z których dzieci zostały umieszczonych w pieczy zastępczej
2020	1	1
2021	4	4
2022	7	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań GOPS w Sitnie

Z powyższych danych wynika, że problem związany z zagrożeniem umieszczenia dzieci w rodzinie zastępczej ma tendencje zwykłą. Dlatego tak bardzo istotne wydaje się podjęcie stosownych rozwiązań, które będą miały na celu zapobieganie dalszemu rozszerzaniu się problemu oraz systematycznemu niwelowaniu poprzez podejmowanie działań o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym. Znaczącym elementem jest również podejmowanie działań zmierzających do powrotu dzieci do rodzin biologicznych poprzez prace socjalną w tych rodzinach. Rodzina zastępcza jest pomocą zarówno dla dzieci, jak i ich rodziców, daje szansę na integrację, pozwala – poprzez zastępstwo w najważniejszych z ról społecznych rozwiązać sprawy konfliktowe i trudne, zrozumieć istotę problemów występujących w rodzinie. Celem ich jest wzmocnienie rodzin naturalnych i dążenie do powrotu do nich dzieci.

Gmina Sitno, zgodnie z art. 176 ust. 5 oraz art. 191 ust. 9 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zobowiązana jest do ponoszenia częściowych wydatków z tytułu umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej. W przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej współfinansuje pobyt tego dziecka w pieczy zastępczej w wysokości:

- 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 50% w trzecim i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

W tabeli 6 przedstawiono koszty związane z pobytem dzieci w pieczy zastępczej z gminy Sitno.

Tabela 6. Odpłatność za pobyt dzieci w pieczy zastępczej w latach 2020 – 2022 r.

Rok	Łączna kwota wydatków poniesionych przez gminę Sitno za pobyt dzieci w pieczy zastępczej (w zł)
2020	0,00 zł
2021	2931,18 zł
2022	25739,72 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań finansowych GOPS w Sitnie

Koszty związane z pobytem dzieci w pieczy zastępczej, wykazane w tabeli, znacząco wzrosły w roku 2022. Wynika to ze zmiany współfinansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej do 50 % oraz pełnego okresu rozliczeniowego (za 12 miesięcy).

- **Za życiem**

Celem ustawy z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” jest uregulowanie w sposób wsparcia dla kobiet w ciąży i rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych, a także dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Profesjonalizm w świadczeniu pomocy kobietom w ciąży i rodzinom dzieci z niepełnosprawnością, związany jest z wieloma elementami, m.in.: przestrzeganiem etyki zawodowej, umiejętnością rozwiązywania dylematów etycznych, określonym wykształceniem czy z dodatkowymi kwalifikacjami pracownika (certyfikowane szkolenie). Na przestrzeni 3 lat nie zostało wypłacone świadczenie jednorazowe w kwocie 4 000,00 zł w myśl Ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

- **Rodziny Wspierające**

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka (np. sąsiedzi, dziadkowie, krewni, znajomi), które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo.

Zadaniem rodziny wspierającej nie jest wyręczanie, lecz aktywna pomoc w przezwyciężaniu trudnych sytuacji w rodzinach tego wymagających. Formy pomocy uzależnione są od potrzeb rodziny i mogą dotyczyć m.in.:

- organizowania czasu wolnego dzieciom z rodzin wspieranych,
- wypracowania nawyku wspólnego spędzania czasu przez członków rodziny,
- pomocy dzieciom w nauce,
- udzielania wskazówek w takich kwestiach, jak: gotowanie, sprzątanie, utrzymanie higieny osobistej, racjonalne prowadzenie budżetu domowego i gospodarstwa domowego,
- udzielania rad dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych.

Rodzina wspierająca nie otrzymuje wynagrodzenia z tytułu pełnienia tej funkcji, ale może otrzymywać zwrot niektórych kosztów związanych z udzielaniem wsparcia.

- **Zespół interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie**

Działania wspierające wobec rodzin przeżywających trudności – rodzin dotkniętych przemocą bądź zagrożonym wystąpieniem przemocy podejmuje Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Sitnie oraz powoływane przez niego grupy robocze, bezpośrednio pracujące z rodzinami.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Sitno funkcjonuje w oparciu o przepisy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Niniejszy zespół tworzą przedstawiciele różnych jednostek, którzy współpracują ze sobą w sposób skoordynowany, w celu skutecznego reagowania na informacje o przemoc w rodzinie. Są to przedstawiciele m.in. Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Policji, Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zakładu Placówek Oświatowych, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Służby Zdrowia, Sądu Rejonowego oraz organizacji pozarządowych. Do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy integrowanie i koordynowanie działań różnych podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zwłaszcza poprzez: diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym

przemocą w rodzinie, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym oraz inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc. Jednocześnie grupy robocze opracowują i realizują plany pomocy przygotowywane indywidualnie zarówno z osobami dotkniętymi przemocą, jak również osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy, monitorują sytuację rodzin, w których dochodzi do przemocy i rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy oraz prowadzą poradnictwo i interwencje w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Procedurę "Niebieskie Karty" wszczyna się w każdym przypadku, w którym zaistnieje podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie. Prowadzenie danego postępowania nie ma jednak określonych ram czasowych. Czas pracy z rodziną wynika z jej indywidualnych potrzeb - uzależniony jest od sytuacji całej rodziny i osoby doznającej przemocy, ustalonego indywidualnego planu pomocy oraz zapewnienia zaspokojenia niezbędnych potrzeb – przede wszystkim potrzeby bezpieczeństwa. W ramach procedury „Niebieskie Karty” wsparciem objęte są nie tylko rodziny posiadające w swej strukturze włącznie osoby dorosłe, ale również rodziny z małoletnimi dziećmi. Członkowie grupy roboczej, podejmując współpracę z osobami doświadczającymi przemocy, próbują te osoby zmotywować, aby podjęły konkretne działania, by zaczęły żyć swoim życiem, a nie życiem osoby uzależnionej, często bowiem osobom tym towarzyszy bezradność wobec problemu alkoholowego bliskiej im osoby. Przemoc w rodzinie może dotyczyć wszystkich osób, niezależnie od pozycji na rynku pracy, sytuacji finansowej rodziny, wykształcenia czy miejsca zamieszkania.

Poniższa tabela obrazuje liczbę rodzin objętych powyższą procedurą w latach 2020-2022

Tabela 7. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty” w latach 2020 – 2022

Rok	Liczba rodzin objętych procedura „Niebieskiej Karty”	Liczba rodzin z dziećmi objętych procedurą „Niebieskiej Karty”	Liczba dzieci dotkniętych przemocą w rodzinie
2020	16	3	0
2021	11	5	1
2022	24	12	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z realizacji procedury „Niebieskie Karty”

Zaprezentowane dane pokazują, że liczba wszczętych procedur NK w roku 2022 była najwyższa, w przeciwieństwie do roku poprzedniego, gdzie zauważono znaczny spadek liczby wszczętych procedur. Może to być związane z charakterystyką życia w okresie pandemii COVID-19 (izolacja społeczna, ograniczony bezpośredni dostęp do instytucji pomocowych, brak możliwości zgłaszania przemocy w rodzinie przez osoby je doświadczające z powodu stałej obecności sprawcy w domu). Analizując dane liczbowe w odniesieniu do rodzin z dziećmi objętych procedurą „Niebieskiej Karty” rok 2022 był rokiem z największą liczbą do lat poprzednich. Statystyki z powyższej tabeli pokazują, że zjawisko stosowania przemocy wobec małoletnich dzieci wystąpiło raz na przestrzeni trzech lat.

- **Inne formy wspierania rodziny**

Budżety domowe rodzin wspiera ustawa o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, przyznająca świadczenie wychowawcze 500+ wypłacane na każde dziecko oraz program rządowy 300+ dla młodzieży uczącej się do 20 roku życia, a młodzieży niepełnosprawnej do 24 roku życia. Otrzymywane środki znacznie poprawiły funkcjonowanie rodzin wielodzietnych oraz rodzin z dziećmi, co przekłada się na spadek wypłacanych świadczeń finansowych z pomocy społecznej. Uzupełnieniem polityki socjalnej Gminy Sitno są realizowane świadczenia rodzinne i fundusz alimentacyjny, które finansowane są

w całości z budżetu państwa, uzależnione od kryterium dochodowego. Kolejnym wsparciem dla rodzin zapisanym w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. jest Karta Dużej Rodziny. Prawo do posiadania takiej Karty przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci, bez względu na ich wiek. Karta Dużej Rodziny przyznawana jest każdemu członkowi rodziny, także rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka, którzy spełniają warunki określone w ww. ustawie.

V. Analiza SWOT

Analiza SWOT opiera się na usystematyzowaniu posiadanych informacji z danego obszaru. Dzięki takiemu postępowaniu, z całego posiadanego zasobu informacji, zostają wyodrębnione i zidentyfikowane te, które są istotne strategicznie.

W odniesieniu do Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla gminy Sitno analiza SWOT stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu wspierania rodziny oraz szans i zagrożeń, jakie przed nimi stoją. Umożliwia oszacować i określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
➤ Bieżące dokonywanie diagnozy sytuacji rodzin na terenie gminy Sitno. ➤ Zaangażowanie wielu podmiotów w działania na rzecz dzieci i rodziny, ➤ Zatrudnienie asystenta rodziny. ➤ Doświadczenie, wiedza i kwalifikacje pracowników instytucji działających na rzecz rodziny. ➤ Realizowanie działań socjalnych i społecznych, przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży oraz dysfunkcjom rodzin. ➤ Realizowanie działań z zakresu udzielania pomocy żywnościowej oraz dożywiania dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach, ➤ Powstanie Żłobka na terenie gminy Sitno ➤ Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ➤ Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, ➤ Podwyższenie kryterium dochodowego do otrzymywania świadczeń z pomocy społecznej w zakresie dożywiania do 200%, ➤ Funkcjonowanie na terenie powiatu Ośrodka Interwencji Kryzysowej, ➤ Pomoc psychologiczna na terenie gminy, ➤ Umiejętne rozeznanie środowiska lokalnego przez pracowników socjalnych, dzielnicowego, ➤ Dostęp do obiektów sportowych, działalność klubu sportowego, ➤ Szeroka oferta imprez kulturalnych oraz sportowych oraz organizowanie festynów, pikników dla rodzin ➤ działalność parafii skupiająca młodzież, ➤ Dobra współpraca między instytucjami i organizacjami pozarządowymi. ➤ Karta mieszkańca umożliwiająca bezpłatne przejazdy na terenie gminy Sitno i do miasta Zamość.	➤ Niska świadomość i gotowość społeczna w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej, ➤ Szeroki zakres obowiązków przypisanych pracownikom socjalnym, oraz rozszerzenie zakresu zadań asystenta rodziny (ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”). ➤ Narastające zjawisko długotrwałego uzależnienia osób/rodzin od świadczeń pomocy społecznej. ➤ Niechęć klientów do zmiany swoich postaw i zachowań, niechęć do nawiązywania współpracy z instytucjami niosącymi pomoc rodzinie. ➤ Brak chętnych rodzin do pełnienia funkcji rodziny wspierającej ➤ Brak możliwości skorzystania z pomocy lekarza psychiatry dla dzieci i młodzieży na terenie gminy Sitno i ograniczone możliwości na terenie powiatu zamojskiego, ➤ Niechęć osób do korzystania z poradnictwa specjalistycznego, ➤ Wyuczona bezradność, ➤ Roszczeniowość klientów GOPS, ➤ Bezrobocie i zła sytuacja finansowa rodzin, ➤ Brak zakładów pracy, ➤ Brak wolnych lokali mieszkalnych, lokali socjalnych, brak mieszkań chronionych, ➤ Wysoki wskaźnik ubóstwa rodzin, ➤ Wzrost kosztów utrzymania rodzin, ➤ Ograniczony czasowo pobyt dziecka w przedszkolu oraz w świetlicach szkolnych, ➤ Ograniczenie środków finansowych z budżetu państwa na zadania realizowane przez gminę, ➤ Wzrost zadań zleczanych samorządom gminnym, ➤ Niedostateczna współpraca rodziców ze szkołami, ➤ Ograniczone możliwości do korzystania przez młodzież

	z dostępnych form spędzania czasu wolnego, ➤ Bezradność rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, ➤ Brak placówek wsparcia dziennego, ➤ Brak organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Sitno.
SZANSE	ZAGROŻENIA
➤ Poprawa samodzielnego funkcjonowania rodzin i zmiana świadomości społecznej w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych, ➤ Podjęcie działań w kierunku prowadzenia grupy wsparcia dla rodzin przeżywających trudności, ➤ Pozyskiwanie środków w ramach projektów finansowanych ze środków unijnych, ➤ Kontynuacja zatrudniania asystenta rodziny, ➤ Rozwój wolontariatu, ➤ Funkcjonowanie organizacji pozarządowych, ➤ Organizowanie dzieciom czasu wolnego,	➤ Obciążenie pracowników socjalnych pracą wykraczającą poza ustawę o pomocy społecznej, ➤ Rozluźnienie więzi, zanik tradycji rodzinnych, wydłużony czas pracy zawodowej rodziców, ➤ Nasilanie się zjawisk patologicznych (przemoc, alkoholizm, łamanie norm prawnych, narkomania), ➤ Przerzucanie odpowiedzialności za wychowanie dzieci na szkołę i instytucje, ➤ Uzależnienie od świadczeń z pomocy społecznej „z pokolenia na pokolenie”, ➤ Ograniczone środki finansowe na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Źródło: Opracowanie własne.

VI. Analiza zasobów w Gminie Sitno

Gmina Sitno prowadzi wiele inicjatyw na rzecz wspierania rodziny między innymi poprzez realizację działań podejmowanych przez instytucje i organizacje wspierające. W poniższej tabeli zaprezentowano instytucjonalne zasoby w zakresie wspierania rodziny na terenie gminy Sitno:

Tabela 7. Instytucje działające na rzecz dziecka i rodziny na terenie Gminy Sitno

Lp.	Nazwa Placówki	Zakres działania
1.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sitnie	Umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości poprzez: pomoc finansowa i rzeczowa; dożywianie dzieci w szkole i przedszkolu; praca socjalna; poradnictwo specjalistyczne; aktywizacja społeczno-zawodowa; edukacja rodziców; wspieranie aktywności lokalnej; zapewnienie rodzinie wsparcia i pomocy asystenta rodziny; opracowywanie programów profilaktyczno-edukacyjnych dla rodzin i dzieci.
2.	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sitnie	Inicjowanie działań w zakresie zadań własnych samorządu związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych; podejmowanie czynności zmierzających do zobowiązania osoby uzależnionej od alkoholu do poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego;
3	Zespół Interdyscyplinarny w Sitnie	Budowanie systemu działań w zakresie pomocy rodzinom i osobom dotkniętym przemocą; udzielanie kompleksowej i profesjonalnej pomocy w rodzinie; inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym, inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.
	Posterunek Policji w Skierbieszowie-Dzielnicy Gminy Sitno	Bezpośredni kontakt ze społecznościami lokalnymi swoim rejonie, rozpoznający potrzeby i oczekiwania w zakresie szeroko pojmowanego bezpieczeństwa, zarówno indywidualnego, jak i publicznego; realizowanie zadań z zakresu profilaktyki społecznej;
4	Szkoły Podstawowe, Przedszkola i Żłobek na terenie Gminy Sitno	Prowadzenie wielofunkcyjnej działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby kulturalne, oświatowe i informacyjne mieszkańców; edukacja kulturalna środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży; zaspokajanie potrzeb czytelniczych, oświatowych, kulturalnych i informacyjnych mieszkańców gminy Sitno.
5.	Centrum Kultury z Biblioteką w Sitnie	Edukacja kulturalna środowiska w szczególności dzieci i młodzieży; opieka nad amatorskim ruchem artystycznym i twórczością ludową oraz ich promocja; działalność

		rekreacyjno-wypoczynkowa oraz rozrywkowa; organizacja warsztatów i zajęć plastycznych, muzycznych, ruchowych oraz prowadzenie lekcji bibliotecznych.
6.	Przychodnia Rodzinna w Sitnie s.c.	Koordinowanie opieki zdrowotnej pacjenta – organizacja procesu leczenia i profilaktyki; rozwijanie personalnego podejścia do pacjenta, uwzględniając jego rodzinę i środowisko; promowanie zdrowego stylu życia.
7.	Parafie z terenu gminy Sitno	Promowanie pozytywnego wizerunku rodziny.

Źródło: Opracowanie własne.

VII. Adresaci Programu

Gminny Program Wspierania Rodziny adresowany jest do rodzin zamieszkałych na terenie Gminy Sitno, zwłaszcza rodzin dysfunkcyjnych oraz doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych. Rodzin, które na skutek różnych sytuacji życiowych, znalazły się w sytuacjach wymagających udzielania pomocy przez pałcówki oraz instytucje, prowadzące działania na rzecz wspierania rodziny.

Program ten kierowany jest w szczególności:

- dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi i chorymi przewlekle - dla rodzin wielodzietnych,
- dla rodzin dotkniętych uzależnieniami i przemocą,
- dla rodzin niepełnych,

Program przewiduje pracę z rodziną oraz wszelkiego rodzaju formy pomocy mające na celu przede wszystkim zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych rodziny.

XIII. Realizatorzy Programu

Instytucje oraz organizacje realizujące zadania z zakresu wspierania rodziny i inne pełniące funkcje wspierające wobec rodziny:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sitnie,
- Urząd Gminy Sitno,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sitnie,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Sitnie,
- Placówki Oświatowe na terenie gminy Sitno (szkoły, przedszkola, żłobek),

- Centrum Kultury z Biblioteką w Sitnie,
- Przychodnia Rodzinna w Sitnie s.c.,
- Parafie w gminie Sitno,

IX. Cele programu, zadania i wskaźniki ich realizacji.

Cele określone w Gminnym Programie Wspierania Rodziny na lata 2023 – 2025 powinny opierać się na szansach pojawiających się w otoczeniu rodziny oraz poprzez wykorzystanie poszczególnych instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny, w tym istniejących zasobów wewnętrznych miasta. Cele wpisują się w Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sitno.

- **Cel główny:**

Rozwijanie systemu wsparcia sprzyjającego prawidłowemu funkcjonowaniu rodzin z terenu Gminy Sitno, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

- **Cel szczegółowy 1**

Poprawa sytuacji materialnej rodzin poprzez wsparcie rodzin w realizowaniu funkcji ekonomicznej i tworzenie warunków umożliwiających zaspokojenie podstawowych potrzeb członków rodziny.

Zadania	Okres realizacji	Realizator	Wskaźniki realizacji zadań
1. Zapewnienie pomocy materialnej i rzeczowej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej	- Na bieżąco	- Pracownicy socjalni GOPS w Sitnie	- przyczyny udzielenia pomocy, - formy pomocy - liczba osób objętych pomocą, - liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą
2. Zapewnienie posiłku dzieciom, uczniom i młodzieży	- Okres nauki szkolnej	- Pracownicy socjalni GOPS w Sitnie	- liczba dzieci, uczniów i młodzieży korzystających z gorących posiłków w placówkach oświatowych - liczba rodzin z dziećmi korzystających ze

			świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności
3. Objęcie pomocą w formie stypendiów szkolnych wszystkich dzieci wymagających tej formy pomocy	- Wrzesień – Czerwiec w latach 2023-2025	- GOPS w Sitnie	- liczba dzieci , na które przyznane jest stypendium szkolne - liczba przyznanych stypendiów szkolnych
4. Zabezpieczenie środków na pobyt dziecka w rodzinie zastępczej, w instytucjonalnej pieczy zastępczej, placówkach opiekuńczo- wychowawczej, ośrodkach preadopcyjnych	- Styczeń 2023, 2024, 2025	- GOPS w Sitnie - UG w Sitnie	- liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej - liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej - wysokość środków wydatkowanych na pobyt dzieci w pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej)
5. Monitorowanie sytuacji zdrowotnej i edukacyjnej dzieci z rodzin z rodzin dysfunkcyjnych	- Na bieżąco	- Pracownicy Socjalni i Asystent Rodziny GOPS w Sitnie, - Pielęgniarki środowiskowe i Lekarz rodzinny - Wychowawcy, Opiekunowie Pedagodzy, Psycholog ze Szkół Podstawowych, Przedszkoli i Żłobka w Sitnie	- liczba rodzin objętych monitorowaniem - liczba dzieci w tych rodzinach objętych monitorowaniem
6. Powstanie Placówek Wsparcia Dziennego; - Prowadzenie Grup Wsparcia dla rodzin.	- Do Czerwca 2025 roku - 2023-2025 z częstotliwością w odniesieniu do potrzeb	- UG w Sitnie, GOPS w Sitnie - GOPS w Sitnie	- liczba funkcjonujących placówek wsparcia dziennego, - liczba osób korzystających z ww. placówki, - liczba grup wsparcia, - liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia

	środowiska		
7. Utworzenie rejestru Placówek pomocowych wspierających rodziny	- Styczeń 2023	- Asystent rodziny	- liczba przekazanych ulotek

• **Cel szczegółowy 2**

Sprawny system interwencji kryzysowej oraz zapobiegania powstawaniu sytuacji kryzysowych w rodzinach, w tym w rodzinach wychowujących dzieci.

Zadania	Okres realizacji	Realizator	Wskaźniki realizacji zadań
1. Rozwój usług asystentów w rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych	- Na bieżąco	- GOPS w Sitnie, - Sąd w Zamościu	- liczba zatrudnionych asystentów, - liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny, - liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny
2. Organizacja i finansowanie szkoleń dla asystentów rodzin w celu podnoszenia ich kwalifikacji i kompetencji	- Na bieżąco	- Kierownik GOPS w Sitnie	- liczba uczestniczących asystentów, - liczba kursów, szkoleń, warsztatów etc.
3. Zapewnienie dostępności do specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, pedagogicznego, psychologicznego, psychiatrycznego, prawnego osobom przeżywającym trudności	- Na bieżąco	- GOPS w Sitnie, - UG w Sitnie - GKRPA w Sitnie - ZI w Sitnie - Szkoły Podstawowe, Przedszkola i Żłobek w Sitnie	- liczba skierowanych osób - liczba udzielonych porad - rodzaj miejsc poradnictwa specjalistycznego - Liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem

4. Promowanie i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających;	- Styczeń 2023 (umieszczenie informacji) - Rok szkolny 2023-2025 - Na bieżąco (podczas wywiadów, imprez)	- Pracownicy GOPS w Sitnie, - Wychowawcy i Pedagodzy szkół, przedszkoli, żłobka - Informatyk UG w Sitnie - Centrum Kultury z Biblioteką	- liczba rodzin wspierających - liczba przekazanych ulotek na temat rodzin wspierających podczas zebrań szkolnych, wywiadów środowiskowych, imprez gminnych, - data umieszczenia informacji na stronie internetowej
5. Dążenie do reintegracji rodzin poprzez pomoc rodzinie, z której dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej w odbudowaniu odpowiedniego środowiska wychowawczego z poprawnymi relacjami i rolami, pozwalającymi na powrót dzieci do rodziny naturalnej.	- Na bieżąco	- Pracownicy socjalni i asystent rodziny GOPS w Sitnie, - Członkowie GKRPA w Sitnie, - Członkowie ZI w Sitnie	- przyczyny udzielania pomocy w rodzinach z dziećmi, - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej.
6. Edukacja kulturalna środowiska w szczególności dzieci i młodzieży oraz działalność rekreacyjno-wypoczynkowa i rozrywkowa	- 2023-2025	- GOPS w Sitnie Szkoły, Przedszkola i Żłobek w Sitnie - Centrum Kultury z Biblioteką	- liczba projektów, programów, warsztatów, zajęć, imprez
7. Zapewnienie osobom (matkom z dziećmi) bezpiecznego schronienia w przypadku stosowania wobec nich przemocy	- Na bieżąco	- GOPS w Sitnie - ZI w Sitnie	- liczba osób dorosłych i dzieci korzystających ze schronienia
8. Monitorowanie sytuacji rodzin w procesie wzmacniania	- Na bieżąco	- GOPS w Sitnie, - Szkoły, Przedszkola,	- liczba rodzin objętych pracą socjalną

lub odzyskiwania zdolności do pełnego funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych		Żłobek w Sitnie, - Przychodnia Rodzinna w Sitnie, - ZI w Sitnie, - GKRPA w Sitnie	- liczba rodzin objętych asystentem rodziny, - liczba rodzin z dziećmi objęta monitoringiem, - liczba wizyt monitorujących
9. Współpraca z GKRPA w Sitnie w zakresie motywowania do podjęcia terapii i kierowania na leczenie uzależnień rodziców dzieci ze środowisk zagrożonych kryzysem.	- Na bieżąco	- GOPS w Sitnie, - GKRPA w Sitnie, - Dzielnicowy na terenie gminy Sitno, - ZI w Sitnie	- liczba wniosków skierowanych do GKRPA dot. rodzin z dziećmi zagrożonych kryzysem spowodowanym uzależnieniami

X. Przewidywane efekty Programu

W wyniku przeprowadzonych działań przewidywane jest osiągnięcie następujących efektów:

- polepszenie sytuacji dziecka i rodziny,
- wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa rodziny i dziecka,
- zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia, dla rodziny i dziecka,
- poprawa funkcjonowania rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- przeciwdziałanie umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej,
- zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodzin celem zapobiegania powstawaniu sytuacji kryzysowych,
- poprawa i wzrost jakości w zakresie funkcjonowania rodziny,
- wzrost świadomości społeczeństwa na temat prawidłowego funkcjonowania rodziny i poprawnych relacji rodzinnych,
- umożliwienie dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej powrotu do rodziny naturalnej, poprzez przywrócenie jej prawidłowych funkcji,
- rozwój efektywnej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizującymi program wspierania rodziny.

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Sitno zakłada również realizację innych ważnych zadań, które mogą się pojawić wraz ze zmieniającą się sytuacją społeczno-gospodarczą kraju, województwa lub gminy. Przyjmuje się możliwość modyfikacji określonych w niniejszym dokumencie celów oraz kierunków działań, wtedy, gdy pojawi się taka potrzeba.

XI. Źródła finansowania

Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny odbywać się będzie w ramach:

- Środków własnych gminy,
- Dotacji przekazywanych z budżetu państwa,
- Programów rządowych z zakresu wspierania rodziny,
- Środków pozabudżetowych.

Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach finansowych.

XII. Monitoring i ewaluacja Programu.

Przedmiotem ewaluacji będzie ocena skuteczności podejmowanych działań oraz zainteresowania nimi odbiorców. Monitoring realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2023-2025 będzie się opierał przede wszystkim na gromadzeniu oraz analizowaniu danych będących w posiadaniu Ośrodka Pomocy Społecznej w Sitnie. Dodatkowo pozyskiwane zostaną informacje od innych instytucji i podmiotów w zakresie wskazanym w Programie. Monitoring Programu pozwoli na analizę i ocenę zebranych informacji i planowanie dalszych działań oraz doskonalenie dotychczas ustalonych. Realizacja programu opiera się na stałej współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami w celu realizacji założonych działań. Monitorowanie i ewaluacja Programu będą się odbywać poprzez składanie do dnia 31 marca każdego roku rocznego sprawozdania z realizacji zadań przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Sitnie, który jest wiodącym realizatorem Gminnego Programu Wspierania Rodziny.

XIII. Podsumowanie

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2023-2025 zakłada stworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia rodzin, a w szczególności życia dzieci. Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, a rodzinom w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości do samodzielnego zmierzenia się z występującymi problemami.

Powyższe działania zwiększą szanse rodzin, aby prawidłowo funkcjonowały w środowisku oraz wykorzystały własną aktywność i wewnętrzny potencjał w celu zdobycia nowych umiejętności. Odpowiednie podejście stworzy możliwość rozwoju, zwiększenia świadomości w środowisku lokalnym i tym samym podniesie jakość życia mieszkańców Gminy Sitno.